

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษา วิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยและบทบาทที่มีต่อสังคมไทย ในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ตามวิธีการดำเนินการวิจัย ดังหัวข้อต่อไปนี้

3.1 แผนการดำเนินการวิจัย

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การศึกษาเอกสาร

3.2.2 การสัมภาษณ์

3.3 การตรวจสอบข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

3.5 สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย

3.1 แผนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินการวิจัย โดยเริ่มต้นทำการวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2554 และสิ้นสุดในเดือนกันยายน พ.ศ. 2555 รวมทั้งหมด 13 เดือน ดังจะแสดงรายละเอียดพร้อมระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยไว้ในตารางแผนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 แผนการดำเนินการวิจัย

ที่	รายละเอียด	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
		54	54	54	54	55	55	55	55	55	55	55	55	55
1	วางแผน	←→												
2	เก็บรวบรวมข้อมูล				←→									
3	จัดระเบียบเอกสาร จำแนกตามประเภท						←→							
4	วิเคราะห์เอกสาร						←→							
5	ดำเนินการวิจัยตาม รูปแบบ					←→								
6	สรุปผลวิเคราะห์ผล นำเสนอ										←→			

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษา วิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยและบทบาทที่มีต่อสังคมไทย ในการแสดงวิถีจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 การศึกษาเอกสาร

3.2.2 การสัมภาษณ์

3.2.1 การศึกษาเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ไทยและบทบาทที่มีต่อสังคมไทย ในการแสดงวิถีจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ จากศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ และศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยจำแนกเอกสารที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. เอกสารชั้นต้น (Primary Sources)

ข. เอกสารชั้นรอง (Secondly Sources)

ก. เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ประกอบด้วย

1) นราพงษ์ จรัสศรี. การสร้างสรรค์งานและออกแบบศิลปะของผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์ สำหรับการแสดงมหานาฏกรรมเฉลิมพระเกียรติพระมหาชนก และวิจิตรนาฏกรรมเฉลิมพระเกียรติพระมหาชนก, ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

2) ภาพการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http:// www.bloggang.com](http://www.bloggang.com) [2554, สิงหาคม 25]

3) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ. พระมหาชนก. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2554.

4) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ. พระมหาชนก ฉบับการ์ตูน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2542.

ข. เอกสารชั้นรอง (Secondly Sources) ประกอบด้วย

1) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2542.

2) ศูนย์วัฒนธรรม. หอประชุมใหญ่ [ออนไลน์]. ม.ป.ป.. แหล่งที่มา: <http://www.culture.go.th> [2555, กุมภาพันธ์ 1]

3) อลงกรณ์ อธิพิล. การศึกษาเรื่อง พระมหาชนก พระอัจฉริยภาพด้านวรรณกรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ. วารสารราชมงคล 2542 (กุมภาพันธ์ 2542): 49 - 53.

3.2.2 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ไทยและบทบาทที่มีต่อสังคมไทย ในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก จากการสัมภาษณ์บุคคล 3 กลุ่ม ดังนี้

ก. ผู้สร้างสรรค์การแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก

ข. ผู้ชมการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก

ค. บุคคลที่มีความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ก. ผู้สร้างสรรค์การแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก

- 1) ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์และนาฏลีลา ในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก
- 2) นายจิรายุทธ พนมรัักษ์ ผู้ช่วยออกแบบนาฏลีลา ในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก

1) ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี ผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์และนาฏลีลา ในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2554 และ 23 กันยายน พ.ศ. 2554 รายละเอียดในการสัมภาษณ์มีดังนี้

คำถามที่ 1: ท่านมีแนวคิดอย่างไรในการสร้างสรรค์การแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก

คำตอบ: การแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก มีผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณศักดิ์ สุชี เป็นผู้กำกับการแสดงและผู้ปรับปรุงบท ส่วนครูเองเป็นผู้กำกับฝ่ายศิลป์และนาฏลีลา นักแสดงที่เล่นเป็นพระมหาชนก คือ อัยภูวรุท เหลืองสุนทร ส่วนนางมณีเมขลา คือ พิจิกา จิตตะปุตตะ และได้นักแสดงบทบาทอื่นๆ ทั้งหมด จากภาควิชาศิลปะการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ การแสดงพระมหาชนกนี้ งานแรกแสดงที่อิมแพค อารีนา เมืองทองธานี 34 รอบ โปรดักชั่นมันใหญ่มาก จึงเรียกว่ามหานาฏกรรม พอมาแสดงที่หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ก็มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับการแสดงบนเวที เน้นเรื่องรายละเอียดมากกว่าที่อิมแพคฯ สาเหตุที่เรียกว่า วิจิตรนาฏกรรม เพราะเป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่มีความงามประณีต ใช้ผู้แสดงจำนวน 100 คนขึ้นไป แสดงท่าทางในลักษณะเดียวกัน ผู้แสดงก็ต้องคัดเลือกให้มีความสูงใกล้เคียงกัน เพราะผู้ชมมองจากด้านหน้า ไม่ใช่ด้านบนเหมือนที่อิมแพคหลังจากแสดงที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทยแล้ว ก็ไปแสดงสัญจรที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น 10 รอบ และที่ภาคเชียรเตอร์ เชียงใหม่ 10 รอบ แต่ละที่ก็มีการปรับเปลี่ยนการแสดงให้เหมาะกับสถานที่นั้นๆ ด้วย (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2554)

จุดประสงค์ที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ เพื่อต้องการเน้นประเด็นเรื่อง ความเพียร คือ การว่ายน้ำ 7 วัน 7 คืน ของพระมหากษัตริย์ และประเด็นเรื่อง การศึกษา การตั้งสถาบัน การฟื้นฟูวัฒนธรรม ดังนั้น ในการแสดงนี้จึงเริ่มต้นด้วยฉากเรือของพระมหากษัตริย์ และต่อด้วยเรือล่อง พระมหากษัตริย์ต้องว่ายน้ำข้ามมหาสมุทร เพื่อเน้นเรื่องความเพียร เพราะหากดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้น จะยาวเกินไป มีประเด็นมาก คนดูจะสับสน ต่อมาจะเน้นประเด็นเรื่องวัฒนธรรม เพราะเป็นสิ่งที่สนใจให้พระมหากษัตริย์ เรื่องการตั้งสถาบันการศึกษา ส่วนเรื่องอื่นๆ เช่น คำถาม 16 ข้อ ที่พระมหากษัตริย์ทรงตอบได้ ก่อนที่จะได้ครองราชสมบัติ ฯลฯ ได้ตัดออกไป เพราะเป็นรายละเอียดปลีกย่อย

การแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ เป็นนาฏกรรมร่วมสมัย ที่เราเลือกรูปแบบการแสดงแบบร่วมสมัย เพราะการแสดงแบบร่วมสมัย มักเปิดกว้างให้คนดูตีความได้มากกว่าการแสดงแบบนาฏศิลป์ไทย และเนื่องจากบทพระราชนิพนธ์เอง ก็มีความเป็นสมัยใหม่ด้วยเช่นกัน สังเกตได้จากการใช้ย่นตกล คือ รดโคลนดินมะม่วง ฯลฯ รูปแบบในการสร้างสรรค์การแสดงนี้ ก็ได้รับแรงบันดาลใจจาก ภาพจิตรกรรมไทยในหนังสือพระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหากษัตริย์ โดยเฉพาผลงานของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เมื่อนำภาพจิตรกรรมไทยนี้มาเทียบเคียงกับการแสดง จะเห็นได้ว่าคล้ายกันมาก ทั้งเรื่องการใช้สี องค์ประกอบการจัดวาง ฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2554)

คำถามที่ 2: เอกลักษณะไทยในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ คืออะไร

คำตอบ: เรื่องของสถานที่ในการจัดการแสดง ก็เป็นเอกลักษณะไทยแล้ว เพราะใช้โรงละครของ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ด้านการแสดงก็มีท่ารำของนางมณีเมขลาและเหล่า นางฟ้า เครื่องแต่งกายก็แต่งแบบไทย แม้แต่ภาษาพูดก็ใช้ภาษาไทย (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 23 กันยายน 2554)

คำถามที่ 3: เอกลักษณะไทยในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ มีผลต่อสังคมไทยด้านใดบ้าง

คำตอบ: ประเด็นของเรื่อง คือ เน้นความเพียรของพระมหากษัตริย์กับการฟื้นฟูวัฒนธรรม เป็นการสอนให้คนมีความเพียร แล้วจะประสบความสำเร็จ และยังให้ความรู้ทางการเกษตร ที่นำไปใช้ได้จริง อีกแง่หนึ่งก็เป็นการสะท้อนให้เห็นภาพสังคมในปัจจุบันว่า ประชาชนไม่มีความรู้มากพอจนทำให้กิลเลสเข้ามาครอบงำ ข้าราชการ นักการเมืองไม่ซื่อสัตย์ มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 16 กันยายน 2554)

2) นายจิรายุทธ พนมรักษ์ ผู้ช่วยออกแบบนาฏลีลา ในการแสดง วิจารณ์นาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 รายละเอียดในการสัมภาษณ์มีดังนี้

คำถามที่ 1: เอกลักษณะไทยในการแสดงวิจารณ์นาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์คืออะไร

คำตอบ: การแต่งกาย ที่เห็นชัดเลยก็คือตัวนางมณีเมขลาที่เป็นชุดไทย ตอนที่แสดงที่อิมแพค อารีนา เมืองทองธานี นางมณีเมขลาหุ่นผ้าแบบจีบนาง แต่พอมานแสดงที่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย จะมีการเคลื่อนไหวมาก ต้องให้คนที่สมมติเป็นน้ำแบก และเคลื่อนไหวไปมา จึงเปลี่ยนจากหุ่นผ้าแบบจีบนางมาเป็นโจงกระเบนแทน จะได้เคลื่อนไหวสะดวก (จิรายุทธ พนมรักษ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2555)

คำถามที่ 2: เอกลักษณะไทยในการแสดงวิจารณ์นาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ มีผลต่อสังคมไทยอย่างไร

คำตอบ: เป็นการสอนให้มีความเพียร (จิรายุทธ พนมรักษ์, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2555)

ข. ผู้ชมการแสดงวิจารณ์นาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์

- 1) อาจารย์จุลชาติ อรัณยะนาถ ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์
- 2) อาจารย์สุขสันติ แวงวรรณ หัวหน้าภาควิชา นาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

1) อาจารย์จุลชาติ อรัณยะนาถ ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัย นาฏศิลป์ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2555 รายละเอียดในการสัมภาษณ์มีดังนี้

คำถาม: เอกลักษณะไทยในการแสดงวิจารณ์นาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์คืออะไร

คำตอบ: เอกลักษณะไทยในการแสดงวิจารณ์นาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ คือ ใช้ ภาษาไทย ส่วนการเคลื่อนไหวในการแสดงก็มีทั้งที่เป็นท่าทางการแสดงและเป็นท่ารำ เรื่องดนตรีก็ใช้ทำนองเพลงไทยมาผสมผสาน การแต่งกายต่างๆ ก็แต่งกายแบบไทย ศาสนาก็เป็นศาสนาพุทธที่เป็นศาสนาประจำชาติ สอนเรื่องความเพียร ส่วนประเพณี วัฒนธรรม ในการแสดงก็ได้กล่าวถึงการเคารพพระมหากษัตริย์ การปกครองโดยยึด หลักทศพิธราชธรรมของพระมหากษัตริย์ ซึ่ง โยงเข้าเรื่องศาสนาได้อีก (จุลชาติ อรัณยะนาถ, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2555)

2) อาจารย์สุขสันติ แวงวรรณ หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 รายละเอียดในการ สัมภาษณ์มีดังนี้

คำถามที่ 1: ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก

คำตอบ: พระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก สามารถตีความได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงต้องการสื่อถึงความรู้สึกส่วนพระองค์เกี่ยวกับการได้ขึ้น ครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ โดยให้พระมหาชนกเป็นตัวแทนพระองค์เอง ที่ เริ่มต้นจากการไม่ประสงค์จะเป็นพระมหากษัตริย์ แต่ต้องขึ้นครองราชย์เป็น พระมหากษัตริย์ และทรงประสบกับปัญหาบ้านเมืองต่างๆ ที่ตรงกับความเป็นจริงของ สังคมไทยในปัจจุบัน เช่น ปัญหาอื้อราษฏร์บังหลวง โดยนักการเมืองไทยมีพฤติกรรม กอบโกยผลประโยชน์เข้าตัว เช่นเดียวกับขุนนางในพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก ที่แย่งชิงผลประโยชน์ หรือประชาชนเป็นพวกวัตถุนิยม ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยจนประเทศไทยมี หนี้สินและขาดดุลการค้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ จึงทรงสอน ให้คนไทยใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีสติ มีความเพียรในการดำเนินชีวิต ให้เลี้ยงชีพได้ ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เมื่อรู้จักพอ ก็จะไม่มีปัญหาการคดโกง อื้อราษฏร์บัง หลวง คนไทยก็จะอยู่อย่างมีความสุข (สุขสันติ แวงวรรณ, สัมภาษณ์, 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

คำถามที่ 2: ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร หลังจากชมการแสดงวิถีตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระ มมหาชนก

คำตอบ: เป็นการแสดงที่สื่อถึงพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลย เดชฯ อย่างชัดเจน สื่อถึงทุกแง่มุมที่พระองค์ทรงต้องการถ่ายทอดแก่ประชาชน เป็น การแสดงแบบร่วมสมัยเช่นเดียวกับในหนังสือพระราชนิพนธ์ เช่น มีรอยยิ้มคนกลม า โคนต้นมะม่วง มีฉากศิลปะที่จำลองสถานบันเทิงในกรุงเทพฯ นับว่าเป็นการ สร้างสรรค์การแสดงที่ดี มีความทันสมัย เน้นประเด็นหลักๆ ของเรื่องไว้ได้อย่าง ชัดเจน ผู้ชมเมื่อชมแล้วก็เกิดความตระหนักคิดและนำคำสอนไปปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันได้ (สุขสันติ แวงวรรณ, สัมภาษณ์, 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

ค. บุคคลที่มีความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 1) ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก ราชบัณฑิต สาขาศิลปกรรม นาฏศิลป์ไทย และผู้อำนวยการสถาบัน โขนแห่งชาติ

- 2) คุณสุชาติ วรอุทัย พนักงานประจำห้องโถงพระราชรถ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
- 3) คุณภาสพล กนิษฐสุด เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น
- 4) คุณธรากรณ์ เหลือรัก พนักงานประจำห้องจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น
- 5) คุณชนนิกานต์ พรหมจารีย์ พนักงานประจำห้องจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น

1) ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก ราชบัณฑิต สาขาศิลปกรรม นาฏศิลป์ไทย และผู้อำนวยการสถาบันโขนแห่งชาติ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2555 รายละเอียดในการสัมภาษณ์มีดังนี้

คำถามที่ 1: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนกของกรมศิลปากร มีรูปแบบการแสดงอย่างไร

คำตอบ: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนก เรียกว่าเป็นการแสดงประเภทละครชาตก เหมือนเรื่องพระเวสสันดร พระเตมีย์ใบ้ ที่กรมศิลปากรเคยจัดแสดง เรื่องพระมหาชนกนี้เป็นที่ละครรำ เนื่องจากท่าทางการแสดงมีทั้งท่ารำ เช่น ระบายเทพอัปสร รำออกกราว และท่าธรรมชาติ เช่น ผายมือ เดิน นั่ง ระยะเวลาการแสดง 2 ชั่วโมง จัดแสดงวันละ 1 รอบ (ไพโรจน์ ทองคำสุก, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2555)

คำถามที่ 2: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนกของกรมศิลปากร มีเนื้อเรื่องอย่างไร

คำตอบ: เนื้อเรื่องแบ่งเป็น 3 ภาค คือ 1) ประวัติศาสตร์ คือ เริ่มตั้งแต่สมัยพระโปลงนักษั้นครองราชย์ ซึ่งแสดงด้วยวิธีการเล่นเงาประกอบบทร้อง 2) ความเพียร คือ ตอนพระมหาชนกขึ้นเรือ จนถึงเรือแตก 3) ต้นมะม่วง คือ ตอนพระมหาชนกครองราชย์เมืองมิลิตา จนถึงคนไม่มีปัญญาฆ่าโค่นต้นมะม่วง ซึ่งการแบ่งเนื้อเรื่องเช่นนี้ จะทำให้ผู้ชมตื่นตื้นเป็นระยะ และมีบทตลกแทรกด้วย เช่น ตอนแย่งผลมะม่วง(ไพโรจน์ ทองคำสุก, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2555)

คำถามที่ 3: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนกของกรมศิลปากร ใครเป็นผู้แสดงบ้าง

คำตอบ: ตัวละครพระมหาชนก มี 3 วัย คือ วัยเด็ก วัยหนุ่มตอนขึ้นเรือ และวัยกลางคนตอนเป็นกษัตริย์ ผู้แสดงตัวละครหลักๆ เป็นนาฏศิลป์ของกรมศิลปากร เช่น ดร.สุภชัย จันทรสุวรรณ อาจารย์ปกรณ์ พรพิสุทธ์ ทั้ง 2 ท่านนี้แสดงเป็นพระมหาชนก อาจารย์ขวัญใจคงถาวร แสดงเป็นนางมณีเมขลา ส่วนครูเองแสดงเป็นทหารเอก ซึ่งมี 4 คน และ

นักศึกษาจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แสดงเป็นทหาร พ่อค้าและบพอื่นๆ รวมผู้แสดงทั้งหมด 40 คน (ไพโรจน์ ทองคำสุก, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2555)

คำถามที่ 4: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนกของกรมศิลปากร มีลักษณะจากการแสดงอย่างไร

คำตอบ: เป็นฉากที่มีองค์ประกอบร่วม มีการเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง โดยสร้างฉากใหม่ทั้งหมด ฉากที่สำคัญๆ เช่น เรือสำเภา ได้สร้างเรือสำเภาครึ่งลำส่วนหัว ผู้แสดงสามารถขึ้นแสดงบนเรือได้ มีการใช้เทคนิคแสง สี เสียง ส่วนฉากต้นมะม่วง มีต้นมะม่วงมีผลที่สามารถทำให้ผลหลุดออกมาจากต้นได้จริงๆ ต้นมะม่วงโค่นลงได้จริงๆ ในระหว่างที่เปลี่ยนฉาก ก็มีการแสดงหน้าม่าน เช่น ยกทัพ ออกกราวของพลทหาร และระบำเทพอัปสร (ไพโรจน์ ทองคำสุก, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2555)

คำถามที่ 5: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนกของกรมศิลปากร มีลักษณะเครื่องแต่งกายอย่างไร

คำตอบ: เครื่องแต่งกายมีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบพันทางและอิงประวัติศาสตร์ คือ สวมเสื้อแนบเนื้อ แล้วประดับด้วยเครื่องประดับแบบไทย โดยบอกชั้นวรรณะชัดเจน ซึ่งเครื่องแต่งกายนี้สร้างสรรค์ใหม่ทั้งหมด (ไพโรจน์ ทองคำสุก, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2555)

คำถามที่ 6: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนกของกรมศิลปากร มีลักษณะดนตรีอย่างไร

คำตอบ: ใช้เครื่องดนตรีไทยบรรเลงเพลงไทยเดิม ซึ่งเป็นเพลงไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น เพลงหน้าพาทย์ต่างๆ เพลงเทพทอง เพลงคู่ตั้ง เพลงแขกลพบุรี แต่งบทร้องใหม่โดยอาจารย์เสรี หวังในธรรม มีบทสวดสรรกัญญาเพื่อให้ผู้ชมเข้าถึงธรรมะ เนื่องจากเนื้อเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า (ไพโรจน์ ทองคำสุก, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2555)

คำถามที่ 7: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนกของกรมศิลปากร มีเอกลักษณ์ไทยอะไรบ้าง

คำตอบ: การแสดงของกรมศิลปากรเน้นความเป็นไทยและจารีตของคนไทยอย่างชัดเจน เช่น กระบวนท่ารำ เครื่องแต่งกาย รูปแบบการแสดง ดนตรีและบทร้อง เป็นแบบไทยทั้งหมด (ไพโรจน์ ทองคำสุก, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2555)

คำถามที่ 8: การแสดงละครเรื่องพระมหาชนกของกรมศิลปากร มีบทบาทต่อสังคมอย่างไร

คำตอบ: เป็นการแสดงที่ให้ความบันเทิงและความรู้ บทละครเน้นสอนคนไทย อาจารย์เสรี หวังในธรรม ได้แต่งบทละครขึ้นใหม่โดยยังคงบทสำคัญๆ ไว้ มีการสอดแทรกธรรมะด้วยบทสวดเรื่องความเพียร และเรื่องผลมะม่วงสอนเรื่องความโลภ (ไพโรจน์ ทองคำสุก, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2555)

2) คุณสุชาติ วรอุทัย พนักงานประจำห้องโรงราชรถ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2555 รายละเอียดในการสัมภาษณ์มีดังนี้

คำถาม: ลักษณะราชรถและการจัดขบวนคู่สสรถ มีรายละเอียดอะไรบ้าง

คำตอบ: ราชรถ เป็นเครื่องใช้ของเจ้านายชั้นสูง นิยมประดับลวดลายภาพบุคคลและภาพสัตว์ เช่น ครุฑ นาค หงส์ ช้าง และสิงห์ โดยเฉพาะชิ้นส่วนบริเวณยอดและบริเวณท้ายของราชรถ มักประดับประดาด้วยครุฑชุกุนาคและงอน ขบวนราชรถประดับประดาด้วยเครื่องสูงต่างๆ (สุชาติ วรอุทัย, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2555)

3) คุณภาสพล กนิษฐสุด เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2555 รายละเอียดในการสัมภาษณ์มีดังนี้

คำถามที่ 1: ขบวนช้างของพระมหากษัตริย์มีลำดับการจัดขบวนอย่างไร

คำตอบ: การจัดขบวนช้างมีความแตกต่างกันไปตามยุคสมัย ควรยึดถือการจัดขบวนช้างของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นสำคัญ เพราะพระองค์ทรงมีความผูกพันกับพระยาช้างต้น และทรงเสด็จพระราชดำเนินด้วยช้างเป็นประจำ (ภาสพล กนิษฐสุด, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2555)

คำถามที่ 2: ช้างที่พระมหากษัตริย์ทรงประทับ ต้องเป็นช้างต้นเท่านั้นหรือไม่

คำตอบ: ช้างที่พระมหากษัตริย์ทรงประทับ ต้องเป็นช้างคู่พระบารมีที่มีลักษณะเป็นมงคล และได้ประกอบพิธีขึ้นระวางเป็นพระยาช้างต้นแล้วเท่านั้น ซึ่งพระมหากษัตริย์ในยุคแรกทรงประทับบนคอช้างและควบคุมช้างด้วยพระองค์เอง(ภาสพล กนิษฐสุด, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2555)

คำถามที่ 3: ช้างแต่ละเชือกที่เป็นช้างต้น ต้องเป็นช้างประจำพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นเท่านั้นหรือไม่

คำตอบ: ช้างต้นเป็นช้างประจำพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นๆ เท่านั้น เมื่อมีพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ขึ้นครองราชย์ ก็จะแสวงหาช้างที่มีลักษณะเป็นมงคลเพื่อขึ้นระวางเป็นพระยาช้างต้นต่อไป ส่วนช้างต้นประจำพระมหากษัตริย์พระองค์ก่อนก็จะได้รับการอุปถัมภ์เลี้ยงดูต่อไป (ภาสพล กนิษฐสุด, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2555)

4) คุณธราภรณ์ เหลือรัก พนักงานประจำห้องจัดแสดง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2555 รายละเอียดในการ สัมภาษณ์มีดังนี้

คำถาม: ความเชื่อเรื่องช้างแก้ว มีที่มาอย่างไร

คำตอบ: ที่มาของความเชื่อเรื่อง สัปตรัตนะ เริ่มต้นมาจากจักรวรรดิวาทีนของอินเดีย มีความ เชื่อว่า ความเป็นจักรพรรดิจะสมบูรณ์ตามคติอินเดียได้นั้น ต้องประกอบด้วย สัปต รัตนะ อันได้แก่

- 1) จักรรัตนะ คือ จักรแก้ว
- 2) หัตถีรัตนะ คือ ช้างแก้ว
- 3) อัสวรัตนะ คือ ม้าแก้ว
- 4) มณีรัตนะ คือ มณีแก้ว
- 5) อตถีรัตนะ คือ นางแก้ว
- 6) คหปติรัตนะ คือ ขุนคลังแก้ว
- 7) ปริณายกรัตนะ คือ ขุนพลแก้ว

(ธราภรณ์ เหลือรัก. สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2555)

5) คุณชนนิกานต์ พรหมจรรย์ พนักงานประจำห้องจัดแสดง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ช้างต้น ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2555 รายละเอียดในการ สัมภาษณ์มีดังนี้

คำถาม: ช้างเผือก คืออะไร

คำตอบ: ช้างที่มีลักษณะถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนทุกส่วนตามตำราชลลักษณ์ เรียกว่า ช้างเผือก คำว่าช้างเผือกนี้ไม่ใช่ช้างที่มีกายสีขาวอย่างที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่หมายถึงช้างที่อวัยวะ บางส่วนมีสีขาว ซึ่งตามตำราชลลักษณ์ถือว่าเป็นช้างมงคล” (ชนนิกานต์ พรหมจรรย์, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2555)

คำตอบ: ช้างที่มีลักษณะถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนทุกส่วนตามตำราชลลักษณ์ เรียกว่า ช้างเผือก คำว่าช้างเผือกนี้ไม่ใช่ช้างที่มีกายสีขาวอย่างที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่หมายถึงช้างที่อวัยวะบางส่วนมีสีขาว ซึ่งตามตำราชลลักษณ์ถือว่าเป็นช้างมงคล” (ชนนิกานต์ พรหมจรรย์, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2555)

3.3 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) และเอกสารชั้นรอง (Secondly Sources) รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้งการสัมภาษณ์ผู้สร้างสรรค์การแสดง ผู้ชมการแสดง วิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก และบุคคลที่มีความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันและเชื่อถือได้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยและบทบาทที่มีต่อสังคมไทย ในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร ทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) และเอกสารชั้นรอง (Secondly Sources) โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive analysis) (อารีย์วรรณ อ่วมตานี, ม.ป.ป.: 1)

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สร้างสรรค์การแสดง ผู้ชมการแสดง วิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก และบุคคลที่มีความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากการร่วมสนทนากับเอกลักษณ์ไทยในการแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก และบทบาทที่มีต่อสังคมไทย

3.5 สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวิธีการดำเนินการวิจัยที่กำหนดไว้ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิจัย และนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่องเอกลักษณ์ไทยในการแสดงจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก ตามหัวข้อต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.4 สมมติฐานของการวิจัย
- 1.5 วิธีดำเนินการวิจัย
- 1.6 นิยามศัพท์
- 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ
- 2.2 ประวัติความเป็นมาของพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก
- 2.3 ประวัติการแสดงนาฏศิลป์ เรื่องพระมหาชนก
 - 2.3.1 การแสดงละครชาตก เรื่องพระมหาชนก ณ วัดวชิรธรรม
ปทีป ลองไอร์แลนด์ รัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา
 - 2.3.2 การแสดงละครชาตก เรื่องพระมหาชนก ของกรมศิลปากร
 - 2.3.3 การแสดงรุ่งอรุณไฉย ณ ราชมิ่งคลากีฟาสถาน
 - 2.3.4 มหานาฏกรรมเฉลิมพระเกียรติพระมหาชนก ณ อิมแพค
อารีนา เมืองทองธานี
- 2.5 การแสดงจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

- 3.1 แผนการดำเนินการวิจัย
- 3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.2.1 การศึกษาเอกสาร
 - 3.2.2 การสัมภาษณ์
- 3.3 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

3.5 สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 4 การวิเคราะห์การแสดงวิจิตรนาฏกรรมเทิดพระเกียรติพระมหาชนก

4.1 การวิเคราะห์เอกลักษณ์ไทยที่ปรากฏในการแสดงวิจิตรนาฏกรรม
เทิดพระเกียรติพระมหาชนก

4.1.1 บทละคร

4.1.2 ลีลาท่าทางการเคลื่อนไหว

4.1.3 ผู้แสดง

4.1.4 เครื่องแต่งกาย

4.1.5 ทำนองเพลงและการขับร้อง

4.2 การวิเคราะห์บทบาทที่มีต่อสังคมไทย ของการแสดงวิจิตรนาฏกรรม
เทิดพระเกียรติพระมหาชนก

4.2.1 คำสอนในพุทธศาสนา เรื่องความเพียร สติ และ
ทศพิธราชธรรม

4.2.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.3 ความรู้ทางการเกษตร เรื่องการฟื้นฟูดินมะม่วง 9 วิธี

4.2.4 สนับสนุนให้ก่อตั้งสถาบันการศึกษา

4.2.5 พระราชประเพณี

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 ข้อเสนอแนะ